

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ
НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти

(назва освітнього ступеня)

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 081 Право

(шифр, назва спеціальності)

освітньо-професійна програма Право
(назва)

Укладачі: Бондар Олександр Григорович, д.ю.н., професор, перший проректор ЗНУ,
Луц Дмитро Миколайович, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри цивільного права
Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.
Завідувач кафедри цивільного права
Д.О.Єрмоленко
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
юридичного факультету

Протокол № 1 від "7" вересня 2021 р.
Голова науково-методичної ради
юридичного факультету

І.В.Єна

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Погоджено
з навчально-методичним відділом

О.В.Лемківська
(підпис) (ініціали, прізвище)

2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 08 Право	Загальна кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл дисциплін Загальної підготовки	
Спеціальність 081Право	Загальна кількість годин –90 годин	Семестр:	
		2-й	2-й
Освітньо-професійна програма Право	Загальна кількість змістових модулів - 4	Лекції	
		32 год.	4 год.
		Практичні заняття	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Загальна кількість поточних контрольних заходів - 8	16 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		42	82
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» є опанування студентами юридичного факультету теоретичних знань і формування у них практичних умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації екологічної правосуб'єктності учасників екологічних правовідносин, правильного застосування норм екологічного законодавства, які об'єднуються в інтегровану спільність природоресурсного, природоохоронного та антропоохоронного спрямування.

Курс «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» має на меті також формування у здобувачів знань та навичок щодо правильного розуміння і тлумачення змісту відповідних нормативно-правових актів в сфері охорони навколишнього середовища, вмінь, необхідних для застосування їх у практичній діяльності, сприяння розвитку творчого мислення здобувачів.

Завданням курсу є набуття здобувачами необхідних теоретичних знань з дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища», а також навичок щодо правильного застосування та використання у практичній діяльності набутих теоретичних знань. Визначення завдань, функцій та повноважень органів публічного адміністрування в сфері регулювання відповідних відносин, ознайомлення із підставами, порядком та особливостями виникнення права власності на природні ресурси.

Аналіз змісту спеціальних нормативно-правових актів в сфері природокористування сприятиме розвитку інтелектуальної самостійності здобувачів, набуття навичок *soft skills* та здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Інтерактивний формат курсу, що спонукатиме до дебатів, полеміки, аргументованого відстоювання власної точки зору, орієнтований на розвиток критично важливих для фахівця у правничій галузі навичок ефективної усної й письмової комунікації. Сприятиме здатності до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, генерування нових ідей та досягнення наукових цілей.

Здатність аналізувати, контекстуалізувати та інтерпретувати управлінсько-правові доктрини та нормативно-правові джерела інформації.

Виконання групових практичних завдань та підсумкових групових творчих проєктів спонукає до розвитку навичок командної роботи, організаційних та лідерських якостей.

Використання новітніх програмних засобів під час виконання практичних завдань розвине як загальні, так і професійні компетенції здобувачів.

Здатність формулювати та обґрунтовувати висновки, пропозиції та рекомендації власного правового дослідження, генерувати прогностичні ідеї розвитку вітчизняної науки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<ul style="list-style-type: none"> - Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин; - здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання; - проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; - формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми; - давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю; - оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему; - складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами; - використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин; - самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій; - вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію; - володіти базовими навичками риторики; - доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло; - пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту; - належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності; - вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних; - демонструвати вміння користуватися 	<ul style="list-style-type: none"> - Спостереження за навчальною діяльністю здобувачів; - усне опитування; - письмовий контроль; - графічна перевірка; - практичний контроль; - тестовий контроль; - робота в малих групах; <p>Поточний контроль здійснюється шляхом виконання таких обов'язкових видів роботи, як виступ з питань певної теми на практичному занятті; доповідь з проблемної тематики з презентацією; участь у обговоренні дискусійних питань; письмова контрольна робота, та додаткових видів роботи - участь у ділових (ситуативних) іграх; робота в групах; участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, участь в конкурсах тощо); завдання творчого характеру.</p> <p>Проміжний контроль - проводиться наприкінці вивчення базового модуля шляхом виконання поставленого завдання .</p> <p>Підсумкові контрольні заходи проводяться по завершенню семестру шляхом проходження тестування.</p>

<p>комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи; - виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи; - демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права; - пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів; - застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки; - готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях; - надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях. 	<p>Добір балів – можливість для здобувачів, які пропустили заняття з поважних причин продемонструвати свої знання.</p>
--	--

Міждисциплінарні зв'язки.

Основні міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами – Права та обов'язки людини і громадянина в Україні (ЗП 6); Теорія держави та права (ППН 1); Конституційне право (ППН 4); Адміністративне право (ППН 5); Цивільне право (ППН 8); Кримінальне право (ППН 9); Земельне право (ППОП 8).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття, предмет, метод, система та принципи екологічного права. Стан законодавства про природокористування і охорону навколишнього середовища. Екологічні права та обов'язки громадян.

Поняття екологічного права як галузі права. Співвідношення екологічного права із суміжними галузями права. Етапи становлення та розвитку екологічного права. Поняття, сутність та зміст еколого-правових відносин, їх класифікація (земельні, водні, надрові, рослинні, фауністичні, атмосферно-повітряні, охоронні та ін.). Предмет екологічного права. Загальна характеристика джерел екологічного права. Закони як джерела екологічного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Міжнародні правові акти як джерела екологічного права.

Змістовий модуль 2. Право власності на природні ресурси. Право природокористування. Право землекористування. Правові засади охорони земель.

Поняття, особливості та зміст права власності на природні ресурси. Форми власності на природні ресурси та їх взаємодія. Право державної, комунальної та приватної власності на природні ресурси. Підстави, порядок та особливості виникнення права власності на природні ресурси. Загальна характеристика правових форм використання земель. Поняття, принципи та види права постійного користування землею. Правові засади охорони земель.

Змістовий модуль 3. Правові засади екологічного управління та екологічного контролю. Правове забезпечення екологічної безпеки. Правовий режим екологічно уражених територій.

Поняття, види та основні принципи екологічного управління та екологічного контролю. Система органів державного екологічного управління та контролю. Функції управління і контролю в сфері природокористування й охорони довкілля. Повноваження органів управління щодо вирішення спорів у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля. Правові гарантії участі громадськості в управлінні природокористуванням та природоохороною. Поняття екологічної безпеки та правовий механізм її забезпечення. Правове регулювання екологічної безпеки населення при застосуванні хімічних речовин і токсичних препаратів. Правові заходи забезпечення екологічної безпеки від шкідливого біологічного впливу на життя і здоров'я населення. Правове забезпечення екологічної безпеки населення від радіоактивного забруднення довкілля. Дотримання законодавчих вимог щодо забезпечення екологічної безпеки при здійсненні наукових досліджень, впровадженні нової техніки та передових технологій. Зміст і суб'єкти оцінки впливу на довкілля. Поняття, ознаки та види екологічно уражених територій. Правовий режим території надзвичайного стану. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації.

Правовий режим зони екологічного лиха. Правовий режим території карантину. Правовий режим консервації земель.

Змістовий модуль 4. Правове регулювання використання та охорони надр. Правове регулювання використання та охорони вод. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів та рослинного світу. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу.

Надра як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання надр. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра. Води як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання вод. Правова охорона вод. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства. Ліси як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання лісів. Поняття права лісокористування та його види. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства. Тварини як об'єкт правової охорони.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/дф.	з/ф					о/дф.	з/ди ст ф.			
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	12	6	8	4	4	2	3	9	8	7	15
2	15	12	0	8	0	4	0	3	15	8	7	15
3	15	12	2	8	0	4	2	3	13	8	7	15
4	15	12	0	8	0	4	0	3	15	8	7	15
Усього за змістові модулі	60	48	8	32	4	16	4	12	52	32	28	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30							30	30	0	40	40
Загалом	90									100		

5. Теми лекційних занять

№ змістовог о модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Поняття, предмет, метод, система та принципи екологічного права. Стан законодавства про природокористування і охорону навколишнього середовища. Екологічні права та обов'язки громадян.	8	4
2	Право власності на природні ресурси. Право природокористування. Право землекористування. Правові засади охорони земель.	8	
3	Правові засади екологічного управління та екологічного контролю. Правове забезпечення екологічної безпеки. Правовий режим екологічно уражених територій.	8	
4	Правове регулювання використання та охорони надр. Правове регулювання використання та охорони вод. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів та рослинного світу. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу.	8	
Разом		32	4

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Поняття, предмет, метод, система та принципи екологічного права. Стан законодавства про природокористування і охорону навколишнього середовища. Екологічні права та обов'язки громадян.	4	2
2	Право власності на природні ресурси. Право природокористування. Право землекористування. Правові засади охорони земель.	4	
3	Правові засади екологічного управління та екологічного контролю. Правове забезпечення екологічної безпеки. Правовий режим екологічно уражених територій.	4	2
4	Правове регулювання використання та охорони надр. Правове регулювання використання та охорони вод. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів та рослинного світу. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу.	4	
Разом		16	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Тестування в Moodle на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557	За навчальними матеріалами ЗМ 1	Кількість тестових питань – 20 Правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	10
	Оформити 5 схем: 1. Загальна характеристика джерел екологічного права. 2. Конституція України в системі джерел екологічного права. 3. Закон як джерело екологічного права. 4. Нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. 5. Акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.	Оформлюються у документі формату Word та прикріплюються на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557	Вірно оформлена одна схема оцінюється у 1 бал	5
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Тестування в Moodle на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php	За навчальними матеріалами ЗМ 2	Кількість тестових питань – 20 Правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	10

	?id=12557			
	Оформити 5 схем: 1. Поняття права власності на природні ресурси. 2. Форми права власності на природні ресурси. 3 Підстави для виникнення відносин права власності на природні ресурси. 4. Об'єкти і суб'єкти права власності на природні ресурси. 5. Зміст права власності на природні ресурси.	Оформлюються у документі формату Word та прикріплюються на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557	Вірно оформлена одна схема оцінюється у 1 бал	5
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Тестування в Moodle на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557	За навчальними матеріалами ЗМ 3	Кількість тестових питань – 10 Правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	5
	Ділова гра «Правові гарантії участі громадськості в управлінні природокористуванням та природоохороною»	Оформлені належним чином необхідні документи (розроблені протоколи, звернення тощо), розміщуються на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557	Участь у діловій грі, правильне складання та оформлення необхідних документів оцінюється у 10 балів.	10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15

4	<p>Тестування в Moodle на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle</p> <p>https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557</p>	За навчальними матеріалами ЗМ 4	<p>Кількість тестових питань – 10</p> <p>Правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів</p>	5
	<p>Підготувати презентацію із 15 слайдів (мінімум 7 із яких мають бути в схематичному варіанті) на одну із запропонованих тем (в залежності від номера академічної групи):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правове регулювання використання та охорони надр. 2. Правове регулювання використання та охорони вод. 3. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів та рослинного світу. 4. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу. 	<p>Оформлюються у документі формату Power Point та прикріплюються на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle</p> <p>https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557</p>	<p>Вірно оформлена презентація оцінюється у 10 балів</p>	10

	Оформлення таблиць (схем) у виді презентації	Оформлюються у документі формату Word та прикріплюються на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557		
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Тестування в Moodle на сторінці дисципліни «Правові основи природокористування та охорони навколишнього середовища» СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12557	передбачає відповіді на 40 тестових запитань	правильна відповідь оцінюється у 1 бал за одне тестове питання (max 40 балів)	40
	Усього за підсумковий семестровий контроль			40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : колективна монографія / відп. ред. : Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш. Одеса : Вид. Дім «Гельветика», 2018. 722 с.
2. Балюк Г. І. Екологічне право України: конспект лекцій у схемах. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 192 с.
3. Екологічне право України : підручник / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2013. 432 с.
4. Комарницький В. М., Шевченко В. І., Єлькін С. В. Екологічне право : навч. посіб. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ, 2006. 224 с.
5. Природноресурсове право України : навч. посіб./ За ред. І. І. Каракаша. Київ : Істина, 2005. 376 с.

Додаткова:

1. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики. Дніпропетровськ : НГУ, 2011. 373 с.
2. Андрейцев В. І., Пустовойт М. А., Капиновський С. В. Екологічна експертиза: право і практика. Київ : Урожай, 1992.
3. Бондар О. Г. Правове та інституційне забезпечення контрольно-наглядової діяльності в агропромисловому комплексі України. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природноресурсових відносин в Україні* : колективна монографія / відп. ред. : Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 337–357.
4. Водні ресурси на рубежі ХХІ ст.: проблеми раціонального використання, охорони та відтворення / За ред. М. А. Хвесика. Київ : РВПС України НАН України, 2005. 564 с.
5. Євстігнєєв А. С. Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти : монографія. Київ, МПБП «Гордон», 2018. 494 с.
6. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні : монографія. Одеса, Юрид. літ., 2017. 438с.
7. Кравченко С. М., Костицький М. В. Екологічна етика і психологія людини. Львів, 1992. 196 с.
8. Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне використання природних ресурсів України: питання теорії та практики : монографія. Івано-Франківськ, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2016. 271 с.
9. Матвійчик В. К., Присяжний В.С. Забруднення, засмічення та виснаження водних об'єктів: відповідальність, досудове і судове слідство та запобігання: монографія. Київ : КНТ, 2007. 272 с.

10. Мунтян В. Л. Правовые проблемы рационального природопользования : монография. Київ, 1975. 181 с.

11. Правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів : монографія / за ред. М. В. Шульги. Харків: Фінарт, 2015. 169 с.

12. Природноресурсове право України : навч. Посіб. / за ред. І. І. Каракаша І. І. та Т. Є. Харитонової. Вид. 2-ге, лоп. і перероб. Одеса : ВД «Гельветика», 2018. 566 с.

13. Харитонova Т. Є. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса: Юридична література, 2016. 424 с.

14. Dixon M. Modern Land Law. 11th ed. New York : Routledge, 2018. 542 p.

15. Eccleston Ch. H., March F. Global Environmental Policy: Concepts, Principles, and Practice. Boca Raton : CRC Press, 2011. 403 p.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/all>.

3. Офіційний портал Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npasearch>.

4. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <https://land.gov.ua>.

6. Офіційний сайт журналу «Право України». URL: <https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/all>.

7. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». URL: <https://www.rac.org.ua>.

8. Екологія. Право людини. URL: <http://epl.org.ua>.